

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA“ DIN SIBIU
FACULTATEA DE LITERE ȘI ARTE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT CU TITLUL:

RADU GYR-STUDIUL MONOGRAFIC

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC DE DOCTORAT:
PROF. UNIV. DR. ANA SELEJAN

DOCTORAND:
ANTAL MARIA

SIBIU,

2012

Teza de doctorat intitulată „Radu Gyr – studiu monografic” reprezintă rodul unui studiu sistematic al unei perioade de trei ani asupra tuturor compartimentelor operei lui Radu Gyr.

Argumentele care au stat la baza alegerii temei sunt de natură subiectivă și obiectivă. Primul argument este de ordin subiectiv, am descoperit existența unui scriitor recuperat după anii 1990, a cărui operă e pe nedrept uitată. În al doilea rând, am considerat că e imperios necesară o restituire a unei creații de însemnătate națională, necercetată în întregime până la ora actuală. Se vorbește, eventual, de poetul Radu Gyr, aproape nimeni nu știe că există publicistul Radu Gyr. Un singur studiu monografic i s-a dedicat până în prezent, notabil, dar, în care nu este inclusă activitatea publicistică sau memoriile sale publicate postum.

M-am străduit să pun în evidență acele aspecte ale operei sale mai puțin sau deloc cunoscute: publicistica din presa interbelică și cea postbelică, poetica textului, lirica sa legionară. Aceasta este și partea de noutate pe care o aduce lucrarea de față.

Tema lucrării a fost abordată, mai întâi, din punct de vedere teoretic și critic, apoi analizată. Demersul meu ulterior s-a clădit pe metodele de cercetare aplicate care au fost diverse: investigația, analiza, studiul de caz și comparația.

Lucrarea a fost structurată în două părți, cu subcapitolele aferente, cu un profil biobibliografic la început, considerații finale la sfârșit, bibliografie și anexe. În ceea ce privește această structurare în două părți, ea a fost concepută astfel, deoarece opera lui Radu Gyr a cunoscut aceste două etape: interbelică și postbelică.

Poezia lui Radu Gyr a fost scoasă la lumină mai ales după 1992, după publicarea primului volum postum de versuri, ce reprezintă o lirică a închisorilor. E momentul în care s-a redeschis poarta poeziei lui Radu Gyr către cititorii săi, implicit, către critica literară, după mulți ani de uitare și tăcere voită sau impusă de regimul comunist.

Prima parte, intitulată *Creația interbelică a lui Radu Gyr* are un capitol independent intitulat *Contextul literar interbelic. Orientări poetice*. M-am străduit în acest capitol să-l situez pe Radu Gyr în peisajul literar specific perioadei interbelice și să încadrez poezia sa orientărilor poetice din vreme.

În capitolul intitulat *Poezia* am analizat fizionomia și dialectica fiecărui volum în parte, apoi am identificat formulele lirice, pe care le-am supus analizei la nivelul temelor, motivelor, simbolurilor fundamentale sau episodice. Au fost identificate și detaliate paradigmele de conținut: poezia intimist-simbolistă, lirica tradiționalistă, lirica tradiționalist - regională, lirica

florală, poezia erotică, poezia de reflecție existențială, lirica de război, poezia legionară și cea a detenției.

Am arătat evoluția liricii gyriene de la etapa simbolistă a începuturilor, pornind de sub influența cercului simbolist condus de Elena Farago, spre lirica tradiționalistă care l-a și consacrat. De la formula tradiționalistă a celui de-al doilea volum (*Plânger Strâmbă Lemne*, 1928) traversează spre regionalismul regional de factură oltenescă în următorul tom, *Cerbul de lumină* (1928). Creează aici un spațiu specific oltenesc cu toate reperele toposului. Linia tradiționalistă e abandonată în placheta de versuri *Stele pentru leagăn* (1936), inaugurează două formule lirice noi: o poezie paternală închinată fiicei sale, dar și o lirică reflexiv-existențialistă. Cu volumul *Cununi uscate* (1938), formula tradiționalistă nu e abandonată, dar inovează. Acesta e tomul cel mai complex din punctul de vedere al diversității formulilor lirice și al viziunii, cuprinzând poezie tradiționalistă, lirică florală, poezie erotică, lirică de reflecție existențială. Experiența frontului îl va determina să se încadreze altei formule lirice: poezia de război cuprinsă în volumul *Poeme de război* (1942). Ultimul volum antum, *Balade* (1943) aduce o dimensiune a baladescului modern reinterpretând mituri ancestrale românești (Corbea, Miorița, Meșterul Manole, Toma Alimoș).

Am demonstrat că, de la volumul de debut, *Liniști de schituri*, și până la ultimul volum postum, lirica lui Radu Gyr este într-o continuă evoluție. Debutul se află sub zodia simbolismului cu amprente decadentiste cu atmosferă bacoviană, apoi traversează tradiționalismul, uneori cu o prea accentuată tentă regionalistă, ajungând în cele din urmă la un modernism temperat ca substanță și structură, înveșmântat în forme limpezi ale clasicismului. Radu Gyr va refuza inclement, în numele tradiției românești literatura avangardistă punând sub acuzație hermetismul lui Ion Barbu, pornografia lui Camil Baltazar, Geo Bogza, I. Vineu, Felix Aderca. În toate articolele sale de presă, de la începutul colaborării sale la *Flamura*, apoi la *Porunca vremii* își expune concepția despre arta poetică, pledând pentru o poezie tradiționalistă, sănătoasă și desființând prin orice mijloace poezia nouă, motivând că luxarea sintaxei și eliptismul sintactic ar fi creatoare de *anarhism poetic*, afectând gramatica și lexicul poetic. Eugen Lovinescu este și el vizat, pus sub acuzație pentru promovarea sincronismului și modernismului, care în viziunea lui Gyr nu ar reprezenta sufletul românesc în expresia lui estetică. Scriitorii avangardiști sunt judecați de multe ori în funcție de criteriul etic și nu de cel estetic. De exemplu, Tristan Tzara este incriminat pentru șederea în Elveția scriind poezie *trăznită*, pe când în Europa războiul devasta totul. În articolele și în practica sa lirică Gyr crede că lirismul se rotește în jurul etnicului.

Într-o literatură cu multe valori, cum e cea românească, drumul unui poet trece în mod firesc prin confruntarea cu predecesorii și contemporanii săi. Un ochi atent poate identifica pe marginea poeziei lui Radu Gyr coexistența mai multor componente, elemente din poezia lui Bacovia, Arghezi sau din simbolismul lui Francis Jammes.

Pe de altă parte, Radu Gyr se va afilia mișcării legionare și va promova deschis arta angajată fie prin articole, fie prin poezie. Îndeamnă la o ieșire a scriitorilor din turnul de fildeș pentru a deveni exponenți ai spiritualității naționale. Declară cu tărie tot într-un articol al său că poezia poate sta în slujba legionarismului, pe care îl consideră făuritor de artă.

În capitolul intitulat *Poetica* m-am străduit să identific toate sursele ce conturează concepția sa despre laboratorul de creație și misiunea poetului, cu scopul de a demonstra că preocupările lui Radu Gyr de a defini poezia au fost sistematice și evidente, chiar dacă ele nu au favorizat dezvoltarea poeziei moderne. Radu Gyr pledează fie în articole, interviuri, arte poetice pentru elementele tradiționaliste și pentru cele cu specific regional (oltenesc), pentru valorile naționale, pentru o perpetuare a formelor deja consacrate, pentru o evoluție a formelor poetice în etape, nicidecum sub forma unor insurecții. De aici, pornesc toate respingerile sale: avangarda, modernismul extrem, hermetismul poetic, sincronismul cu literatura europeană. Toate acestea sunt refuzate cultivând primatul tradiției. Tentația pentru definirea concepției despre poezie nu ține la Radu Gyr de o modă poetică, ci constituie o necesitate organică de conștientizare sau de aderare la o anumită direcție și un anumit program. În cazul său direcția pe care o urmează va fi una tradiționalistă, dar susținând un tradiționalism înnoitor, atât prin conținut neidealizant, cât și prin formă, cultivând imagini îndrăznețe și insolite, înviorând teme și împrospătând expresia.

Simbolurilor și miturilor întâlnite în lirica lui Radu Gyr le-am dedicat un capitol intitulat *Mituri și simboluri fundamentale*. Ele sunt numeroase, unele sunt fundamentale, circulă în toate volumele poetului, cum ar fi, de pildă, simbolul visului. Acesta traversează întreaga creație lirică de la un capăt la celălalt. Am arătat că la unele dintre mituri Radu Gyr recurge cu scopul de a se exprima pe sine însuși în raport cu idealul său poetic. Așa sunt mitul lui Prometeu, Ulisse sau cel ancestral românesc, mitul Meșterului Manole.

Partea de noutate pe care o aduce prezenta teză de doctorat o constituie publicistica lui Radu Gyr. E un domeniu inedit, necercetat, aproape deloc cunoscut publicului cititor. Se vorbește de poetul Radu Gyr, despre publicistul Radu Gyr știe puțină lume că a existat. Publicistica gazetarului Radu Gyr a fost ordonată după aceleași criterii ca și poezia: activitatea publicistică interbelică și postbelică.

Am ordonat activitatea publicistică interbelică în funcție de cronologie, conținutul articolelor. Subcapitolul esențial îl constituie **Publicistica în gazetele de extremă dreapta**. Articolele din acest sector de presă reprezintă o noutate. Nu au fost scoase până acum la lumină, implicit, nu au fost suspuse niciunui comentariu critic.

Publicistica din perioada interbelică poate fi împărțită în două etape: prima perioadă e situată între 1 ianuarie 1925 , dată la care apar primele sale colaborări în presă (*Flamura*, *Pastel epileptic*, la rubrica „Cronica rimată” , „Reviste românești”, *Lumea de la Eși sau Vacs X00*, la rubrica „Notițe și însemnări”) și iulie 1929 (*Ritmul vremii*, *Romanță*, nr.6-7, 1929). Există două argumente ce susțin această periodizare: primul ține strict de prezența condeiului gazetăresc al lui Radu Gyr în presă, din 1925-1929, întreruptă apoi o perioadă destul de lungă de timp, numele său reapărând în publicistică abia din 1936; al doilea argument ține de conținutul articolelor și poeziilor publicate.

M-am străduit să ordonez articolele în funcție de problematica pe care o abordează, le-am prezentat în ordinea cronologică a apariției lor. Am arătat că scrisul său se mulează pe tiparele colocvialității curente, gazetarul nu se sfiește să exploreze nici resursele limbajului laic. Multe dintre articolele sale poartă îndrăzneli lexicale, virulență polemică, locvacitate nestrunită, imagistică provocatoare, toate etalate emfatic pretutindeni în publicistica sa.

A doua etapă a publicisticii interbelice începe din 1936 cu un prim articol tipărit în revista *Vestitorii* (*Misiunea scriitorului de azi*, nr.4,1936) și până în 13 ianuarie 1941, dată la care este tipărit ultimul articol din publicația legionară *Falanga* (*Ion Barbu - Tindă Bisericei din Jupânești*).

La fel am procedat și în subcapitolul intitulat **Pseudonime**, arătând sub ce nume a semnat Radu Gyr (el însuși un pseudonim, numele real fiind Radu Demetrescu) de-a lungul timpului articolele sale, în ce publicații, cauzele ce au determinat preluarea unui pseudonim sau altul.

În partea a II-a a lucrării, intitulată **Ipostazele creației postbelice a lui Radu Gyr** am prezentat poezia din volumele incluse în volumele postume, activitatea publicistică cuprinsă din gazetele *Glasul patriei* și *Tribuna României*, corespondența sa, precum și memoriile sale.

Creația postbelică a lui Radu Gyr înseamnă lirica de sertar, scrisă fără speranța de a putea fi publicată în timpul vieții, ceea ce s-a și întâmplat , dar înseamnă și o lirică de detenție, rod al experienței mai multor ani de temniță, cea care a fost purtată oral, memorată de deținuți fiind o ca doină ce le-a alinat suferințele. Așadar, am demonstrat că au existat două voci ale poetului în lirica postumă: una neauzită sub forma scrisului, poezia concepută în spațiul

carceral, cu o interesantă caracteristică pentru literatura secolului XX, și anume, transmiterea ei prin viu grai, memorată și transmisă altora, dobândind uneori caracter colectiv prin contribuția celor care o colportau. Scrisă pe o coală imaginară de hârtie, care, de cele mai multe ori, era tavanul, după mărturia poetului, sau pe talpa bocancului cu săpun, sau pur și simplu spusă în curtea închisorii unui alt deținut pentru a fi memorată, și unui al doilea deținut, din grija de a nu se pierde. Iată, modalitatea prin care a fost transmisă lirica carcerală. Toate aceste poezii au apărut pentru prima dată, culese în *Poezii*, vol. I-III (*Sângele temniței, Balade, Stigmat, Lirica orală*), Timișoara, Editura Marineasa, [1992-1994](#).

Lirica închisorilor reprezintă o îmbinare dintre poezie și rugăciune. Abordarea religiosului în creația poetică presupune, pe de o parte, modul în care se raportează poetul la Divinitate, pe de altă parte, asimilarea unui dialog imaginar cu eul liric. După 1989, mulți cititori au descoperit prin Radu Gyr un liric al închisorilor înainte de toate și poezia lui a înviat în plină lumină. Poeziile sale scrise în temniță și publicate postum au făcut posibilă redescoperirea unui poet, asigurându-i lui Radu Gyr posteritatea.

În capitolul intitulat *Memorialistica* am tratat cartea biografico - confesivă a lui Radu Gyr, intitulată *Calendarul meu. Prietenii, momente și atitudini literare*. Multe dintre informațiile întâlnite aici sunt de o mare însemnătate pentru posteritate, mai ales că vin de la o personalitate a vieții literare și politice interbelice. De fapt, vorbește mai mult despre alții uitându-se pe sine voit, am spune, dacă e să luăm în considerare partea dilatată a amintirilor din copilărie, adolescență și până la primii ani de facultate. Apoi atenția sa se îndreaptă asupra prietenilor legate, asupra oamenilor care au intersectat firul vieții sale.

Partea interesantă a memoriilor derivă și din faptul că ele sunt dublate de vocea critică. Radu Gyr nu se mărginește doar la a evoca figuri ale marilor personalități și a le creiona portrete reușite, chiar dacă și prin aceasta sporește interesul istorico-literar al memoriilor.

Memoriile contemporanilor despre Radu Gyr constituie o noutate, ele au fost culese din diferite cărți pentru a face lumină în aspectele mai puțin cunoscute ale vieții și operei lui Radu Gyr. Unele dintre ele, cum ar fi memoriile lui Petre Pandrea au apărut recent, în 2011. Explozia editorială postdecembristă a dovedit existența unei valoroase literaturi interzise, de sertar, care a ocupat treptat locul cuvenit în Panteonul literaturii române contemporane. Este și cazul lui Radu Gyr, ce a îmbogățit literatura română cu lirica lui de sertar, pe de o parte, și cu cea de detenție, pe de alta.

Am adus ca inedite și câteva epistole existente în dosarul personal al lui Radu Gyr la fondul documentar al Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, pe care le

prezint în anexe. De asemenea, atașez câteva note informative semnate de Radu Gyr și predate securității prin care se elucidează colaborarea sa la ziarul *Glasul patriei*, dar și scrierea unor epistole către prieteni.

Am întâmpinat dificultăți în aflarea unor cărți apărute într-o singură ediție și în tiraje restrânse. De asemenea, sutele de articole din publicistica lui Radu Gyr au fost identificate cu efort susținut. O primă cauză o constituie informația vagă dată de dicționar referitoare la colaborările lui Radu Gyr în presă. Apoi, alte colaborări nu sunt menționate, au fost descoperite cu multă trudă și investigație, sau, deși menționate nu există. Tratarea articolelor de doctrină legionară este încă un subiect tabu. Nu există pe piață studii de acest gen, ceea ce a făcut dificilă abordarea problematicii din articolele de această factură.

În analiză, am valorificat un număr de șaptesprezece surse primare, volume de poezii și memorii și un număr mult mai mare de articole, în jurul cifrei de trei sute. Ele au fost cuprinse și în anexe grupate în ordine cronologică. Din multitudinea de articole au ales acelea pe care le-am considerat edificatoare pentru evidențierea aspectelor pe care le-am vizat. Cărțile de memorii în care apare figura lui Radu Gyr sunt numeroase, am identificat peste treizeci de volume, editate după 1990, dar le-am ales pe acelea care respectă normele unei exprimări îngrijite, literare, cu înlănțuiri logice în fluxul narativ. Un alt criteriu al selectării a fost acela al opiniilor diferite prezentate, contradictorii chiar atunci când vizează fie și același aspect.

În activitatea de cercetare a specificului literar am fructificat volume de critică, istorii literare, dicționare de presă, lucrări teoretice, o mulțime de articole apărute în periodice. Au fost aduse în discuție lucrări critice aparținând autorilor români, pentru a observa grilele de analiză, asemănările și diferențele. În acest sens, am pornit de la sugestiile de interpretare oferite de critica literară. M-am străduit să descopăr ce scrieri au fost comentate cu precădere, care au fost lăsate mai puțin observate și să găsec motivațiile care au condus la un fapt sau altul.

M-a ajutat în demersul meu critica Anei Selejan, în studiile domniei-sale am descoperit o linie directoare care a condus cu ușurință la identificarea motivelor abundenței de studii critice sau o precaritate a acestora. Concluziile la care am ajuns au fost că, în general, scrierile interbelice au captat atenția criticii. Apoi opera lui Radu Gyr a stat în sertar sau în memoriile deținuților, așa se explică lipsa de studii critice din perioada postbelică.

Critica actuală a încercat o readucere în prim plan a operei lui Radu Gyr, mai ales după publicarea operei integrale. Ea a fost mai ales avidă în comentariul poemelor de detenție, fără a lua în seamă poezia nepublicată în volume, rămasă în periodice. În speță poezia legionară,

desigur, fără valoare estetică, dar ea există, De asemenea, poezia din oficiosul comunist *Glasul patriei*, până la criticul literar Ana Selejan, cercetător expert al fenomenului comunist, nimeni n-a luat în considerare poezia publicată în gazeta pomenită, deși ea reflectă o altă față a poeticului gyrian.

Toate acestea împreună, opera antumă, postumă, presă legionară, cântece legionare, memoriile sale, memoriile altora despre el, resemnifică imaginea lui Radu Gyr. O imagine exactă nu se poate realiza fără această parte esențială a vieții sale.

Concluziile generale ale lucrării subliniază că nu s-a ignorat nici o parte a operei lui Radu Gyr, tocmai pentru aducerea la suprafață a unor aspecte necunoscute sau mai puțin cunoscute publicului cititor. Nu am ignorat articolele militante, doctrinare legionare, le-am așezat în centrul atenției, întrucât ele dau un moment de tensiune lucrării prin nouitatea lor și prin viziunea legionară a lui Radu Gyr.

Viața poetului Radu Gyr a însemnat o alternanță între temniță și libertate, la fel și scrierile sale. Și-a scris opera antumă în libertate, cea postumă a circulat în temnițe dusă de glasul deținuților, hrană și reazim sufletesc pentru aceștia, fie a așteptat în sertar mulți ani până la tipărire. Radu Gyr nu și-a pierdut speranța în dănuirea operei sale lirice, nu a renunțat nicicând la crezul său, puterea comunistă s-a amăgit crezând că a învins acest munte de om în simțire și trăire românească. Poet martir, răstignit pe crucea destinului său, Radu Gyr rămâne unul dintre modelele unei generații interbelice care a crezut în spiritualitate și ortodoxie, neabătându-se de credința sa nici sub furtunile pe care le-a îndurat, așa cum o spune într-un poem postum, intitulat **Înțeleptul**:

Nu scuipe-nfrângerile mele.

Ce-am adorat nu știu să ard

Și nu ridic în vânt obiele,

În locul ruptului stindard.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

A. Operă primară

1. Poezie

Gyr,Radu, *Liniști de schituri. Cerbul de lumină*. București:Editura Vremea, 2000

Gyr, Radu, *Cununi uscate. Stele pentru leagăn*. București: Editura Vremea,1999

Gyr, Radu, *Crucea de stepă*. Constanța: Editura Ex Ponto,1999

Gyr, Radu, *Balade*. București: Editura Lucman, 2006

Gyr, Radu, *Anotimpul umbrelor*. Ediție îngrijită și postfață de Barbu Cioculescu.București: Editura Vremea, 1993

Gyr, Radu,*Ultimele poeme*, Ediție îngrijită și postfață de Barbu Cioculescu. București: Editura Vremea, 1994

Gyr, Radu, *Sângele temniței. Stigmat*. București: Editura Lucman,2009

2.Memorialistică

Gyr, Radu, *Calendarul meu. Prietenii,momente și atitudini literare*. Ediția a doua îngrijită și adăugită cu prefață și indice de nume de Ioan Popișteanu. Constanța: Editura Ex Ponto, 2001

B. Bibliografie critică și teoretică

I. Dicționare, enciclopedii, tratate, scrieri teoretice, bibliografii

Bahtin, M., *Probleme de literatură și estetică*. București: Editura Univers, 1982..

Boncompagni, Solas. *Lumea simbolurilor: numere, litere și figuri geometrice*. București: Editura Humanitas, 2003

Busuioc, Monica Mihaela; Păun, Maria; Ștefănescu-Goangă, Zizi. *Dicționar esențial de neologisme al limbii române*. București: Editura Corint, 2009

Călinescu, G., *Istoria Literaturii Române*. București: Fundația Națională “G.Călinescu”, Editura Aristarc, 1998

*** *Corneliu Zelea-Codreanu*, Fundația Prof. George Manu. București,1999

***Corneliu Zelea-Codreanu și epoca sa, creștomație de Gabriel Stănescu, Criterion Publishing, 2001

Chevalier, Jean și Gheerbrant, Alain. *Dicționar de simboluri*. Iași: Editura Polirom, 2009.

* * *. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic, 1998, ed. a 2-a

* * *. *Dicționarul general al literaturii române*, vol. 1-7. București: Editura Univers Enciclopedic, 2004-2009

Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*. București: Editura Univers, 1977

Eliade, Mircea, *Sacral și profanul*. București, Editura Humanitas, 1995

* * *. *Enciclopedie ilustrată de istorie universală*. București: Editura Reader's Digest, 2006.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*. Timișoara: Editura Amarcord, 2001

Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*. București: Editura Minerva, 1989

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*. Pitești: Editura Paralela 45, 2008

Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române*. București: Editura Saeculum, 2000

Negoieșcu, I., *Istoria literaturii române*, vol. 1: 1800-1945. București: Editura Minerva, 1991

Pârvulescu, Ioana., *Întoarcere în Bucureștiul interbelic*. București: Editura Humanitas, 2003

Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*. Galați: Editura Porto-Franco, 1997

Rousset, Jean, *Mitul lui Don Juan*. București : Editura Univers, 1999

Ruști, Doina, *Dicționar de teme și simboluri*. Iași: Editura Polirom, 2009

Stoichițiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale*. București: Editura All, 2001

Todorov, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*. București: Editura Univers, 1983

Tomașevski, Boris, *Teoria literaturii. Poetica*, București, Editura Univers, 1973

Călinescu, Matei, *Eseuri critice*. București: Editura Pentru Literatură, 1967

Pamfil, Alina, *Spațialitate și temporalitate*. Cluj-Napoca: Editura Dacopress, 1993

II. Referințe critice

Anania, Valeriu, *Ortodoxie și cultură. Câțiva poeți ai curentului ortodoxist*. În: Tribuna, Cluj Napoca, nr. 21-24, 1994, p.8-9

Anca, George. *Haos, temniță, exil la Eminescu, Cotruș, Gyr și Stamatu spre o hermeneutică a versului întemnițat și exilat*. București : Majadahonda, 1991

Andreica, Gheorghe, *Mărturii...Mărturii - Din iadul temnițelor comuniste* – consultant Dan Staicu. București: Editura 2000,2000

Andronescu, Demostene, *Reeducarea de la Aiud.Peisaj lăuntric. Memorii și versuri din închisoare*. București: Editura Christiana, 2009

Baciu, Ștefan, *Praful de pe tobă*.București: Editura Eminescu,1995

Bachelard, Gaston, *Aerul și visele. Eseu despre imaginația mișcării*. Traducere de Irina Mavrodin. București: Editura Univers

Balotă, Nicolae, *Arte poetice ale secolului XX. Ipostaze românești și străine*. București: Editura Minerva, 1997

Bergel, Hans, *Dans în lanțuri*. Brasov :Editura Arania, 1994

Berzescu, Anastasie, *Lacrimi și sânge. Rezistența anticomunistă armată din munții Banatului*. Timișoara: Editura Marineasa,1999

Buosuono, Carlos, *Teoria expresiei poetice*. Traducere de Ileana Georgescu. Tălmăcirea versurilor de Veronica Porumbacu. Studiu introductiv de Mircea Martin. București: Editura Univers, 1975

Buzatu, Gh., Ciucanu, Corneliu, Sândache, Cristian, *Radiografia dreptei românești 1927-1941*. București: Ed.F.F.Press, 1996

Călinescu, Matei, *Cele cinci fețe ale modernității. Modernism. Anvergardă. Kitsch. Postmodernism*. București: Editura Univers, 1993.

Cesereanu, Ruxandra, *Gulagul în conștiința românească. Memorialistica și literatura închisorilor și lagărelor comuniste*. Iași: Editura Polirom,1996

Cistelecan, Al., Aide – *Mémoire, (Aspecte ale memorialisticii românești)* .Brașov: Editura Aula, 2007

Crainic, Nichifor, *Zile albe,zile negre. Memorii*. București: Casa Editorială Gândirea, 1991

Crohmălniceanu, Ov.S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*. București: Editura Pentru literatură,1967

Diaconu, A., Mircea, *Poezia de la „Gândirea”, Ediția a II-a revăzută*. București: Ideea Europeană , 2008

Doinaș, Ștefan Augustin, *Măștile adevărului poetic*. București: Editura Cartea Românească, 1993

Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*. Traducere din limba franceză de Muguraș Constantinescu și Anișoara Bobocea. București: Editura Nemira, 1999

- Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*. București: Editura Univers Enciclopedic, 2000
- Eliade, Mircea, *Europa, Asia, America. Corespondență*, vol. 1. București: Ed. Humanitas, 1999
- Eliade, Mircea, *Jurnal*, vol. I, ed. a II-a. București: Ed. Humanitas, 2004
- Fanache, V., *Eseuri despre vârstele poeziei*. București: Editura Cartea Românească, 1990
- Felea, Victor, *Aspecte ale poeziei de azi*. Cluj: Editura Dacia, 1997
- Grebenea, Nicolae, *Amintiri din întuneric*. București: Editura Scara, 1997
- Heinen, Armin, *Legiunea Arhanghelului Mihail. Mișcare social și organizație politică. O contribuție la problema fascismului internațional*. Ediția a II-a. Traducere din germană Cornelia și Delia, Eșianu. Control științific Florea Ioanicioaia. București: Editura Humanitas, 2000
- Holban, Ioan, *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990. Jurnalul intim. Autobiografia literară*. Iași: Editura Tipomoldova, Iași, 2009
- Holban, Ioan, *O istorie a jurnalului literar românesc*, vol. 1 – 2, Ediție și cuvânt înainte de Ioan Holban. Iași: Editura Tipomoldova, 2009
- Ianolide, Ioan, *Întoarcerea la Hristos. document pentru o lume nouă*. Ediție îngrijită la Mănăstirea Diaconești. Cu un cuvânt înainte de Părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa. București: Editura Christiana, 2006
- Lavric, Sorin, *Noica și mișcarea legionară*. București: Editura Humanitas, 2008.
- Lejeune, Philippe, *Pactul autobiografic*. Traducere de Irina Margareta Nistor. București: Editura Univers, 2000
- Manu, Emil, *Arta poetică la români. Antologie, studiu introductiv, indice de nume, bibliografie*. București: Editura Ion Creangă
- Marian, Rodica, *Identitate și alteritate*. București : Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, 2005
- Mânzatu, Ion, *Cum am compus cântecele legionare. Cântece legionare*. Colecția Europa München, 1996
- Micu, D., *Gândirea și gândirismul. Momente și sinteze*. București: Editura Minerva, 1975
- Neamtu, Augustin, *Viața după gratii și obloane*. București : Galaxia Gutenberg, 2006
- Ornea, Z., *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*. București: Editura Fundației Culturale, 1995
- Ornea, Z., *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*. București: Editura Eminescu, 1980

- Papadima, Ovidiu, *O viziune românească a lumii*. colecția Mythos. București: Editura Saeculum I.O., 2009
- Papadima, Ovidiu, *Opera critică. I Creatorii și lumea lor*. București: Editura Saeculum I.O., 2011
- Pandrea, Petre, *Memoriile mandarinului valah. Jurnal 1954-1956*. București: Editura Vreamea, 2011
- Popescu, Adrian, *Lancea frântă. Lirica lui Radu Gyr*. București : Editura Didactică și Pedagogică, 1995
- Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei românești. Momente și sinteze*. vol. 4. București: Editura Minerva, 1990
- Scurtu, Ioan , *Ideologie și formațiuni de dreapta în România 1927-1931*.București.2000
- Selejan, Ana, *Trădarea intelectualilor. Reeducare si prigoană*. București: Editura Cartea Românească, 2005
- Selejan, Ana, *Poezia românească în tranziție (1944-1948)*. București: Editura Cartea Românească, 2007
- Selejan, Ana, *Glasul patriei, un cimitir al elefanților în comunism*. București: Editura Vreamea, 2012
- Simion, Eugen, *Genurile biograficului*. București: Ed. Univers Enciclopedic, 2002
- Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim. 1.Există o poetică a jurnalului?.* București: Editura Univers enciclopedic, 2005
- Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim, 3. Diarismul românesc*. București: Editura Univers enciclopedic, 2005
- Simonet-Tenant, Françoise, *Le journal intime. Genre littéraire et écriture ordinaire*. Paris: Edition Nathan, 2001
- Stancu, Zaharia, *Zile de lagăr*. București: Editura 100+1 Gramar, 2005
- Țurcanu, Florin, *Mircea Eliade. Prizonierul istoriei*. Traducere din franceză Monica Anghel și Dragoș Dodu, Cu o prefață de Zoe Petre, Ediția a II-a revăzută. București: Editura Humanitas, 2007
- Ursa, Anca, *Metamorfozele oglinzii. Imaginarul jurnalului literar românesc*. Cluj-Napoca: Editura Limes, 2006
- Veiga, Francisco, *Istoria Gărzii de Fier 1919-1941.Mistica naționalismului* ,traducere de Marian Ștefănescu. București: Editura Humanitas, 1995

Zamfirescu, Dinu, *Mișcarea legionară în țară și în exil. Puncte de reper (1919-1980), cronologie documentară*. București: Editura Pro Historia, 2005

III. Studii în cărți și periodice:

Anania, Valeriu, *Ortodoxie și cultură. Câțiva poeți ai curentului ortodoxist. Fragment din studiul Poezia religioasă modernă; Mari poeți de inspirație creștină*. În: Tribuna, Cluj Napoca, nr. 21- 24, 1994, p.8-9.

Buzași, Ion, *Un răsunset: Ridică-te Gheorghe, ridică-te, Ioane; Andrei Mureșanu și Radu Gyr*. În: Adevărul literar și artistic, an 9, nr.511, 28 mar. 2000, p. 4.

Castro, Rosarda, *Radu Gyr: Poeme de războiu* la rubrica „Cărți și reviste”. În: Universul literar, București, nr. 16 , 10 iun.1943, p. 5

Chinez, I., *Cronica literară*. În: *Gând românesc*, nr. 1, anul V, ian. 1936.

Chelariu, Traian, *Radu Gyr: Poeme de războiu*, la rubrica „Cronica literară”. În: Universul literar, București, nr 17 , 20 iun.1943

Chelariu, Traian, *Radu Gyr: Balade*, la rubrica „Cronica literară”. În: Universul literar, București, nr. 4,10 feb.1944

Chircescu, Aurel, *Poetul Radu Gyr , rapsod al suferinței și sângerării legionare*. În: Falanga, anul IV, nr.20, 28 oct. 1940

Constantinescu, Pompiliu, *Radu Gyr: Cununi uscate, ed. Cartea românească* la rubrica „Cronica literară”. În: Universul literar, București, anul XLIX , nr.12 , 6 martie 1940.

Crainic, Nichifor, *Țara lui Aron Cotruș*. În: Gândirea, anul XVI, 1937, nr.4, p.200

Cucu, Ștefan, *Un poet martir (despre volumul Balade)*. În: Tomis, Constanța, anul IV, nr.11, nov. 1999, p.5.

Diaconescu, Ioana, *Deținut politic sub trei dictaturi: Radu Gyr.*(Scriitori în arhiva C.N.S.A.S.). În: România literară, București, nr. 50, 4 dec. 2006, p.18-19

Dugneanu, Paul, *condiția ideală a operei*. În: Argeș, Pitești, anul 2, nr 8, mai 2002, p.9

Dugneanu, Paul, *Eroism, seninătate și har* (recenzie la **Balade**, de Radu Gyr). În: Argeș, Pitești, an 2, nr.7, apr. 2002, p.13

Dragomirescu, Mihail, *Regionalismul în cultură*. În: Flamura, Craiova, anul IV, nr.1 1926

Enache, Puiu, *Calendarul lui Radu Gyr*. În: România literară, București, nr.48, 1996, p. 10

Neagu, V., „Cărți românești”. În: Flamura, Craiova, anul V, nr 7-8, septembrie 1927

Pop, Doru, *Binefacerile detenției pentru poezia română*, (Recenzie la volumul *Balade*). În: *Steaua*, Cluj, anul L, nr. 10, oct. 1999, p. 39

Popescu ,Adrian, *Ultimul Gyr*. În: *Steaua*, Cluj Napoca, anul 44, nr.10-11, 1994, p. 32-33

Popescu , Adrian, *Radu Gyr: între ideologie sau poezie?*.În: *Poesis*, Satu-Mare, nr.3, 1996, p.5

Rău ,Aurel, *Cărți pe masă*. În: *Steaua*, Cluj Napoca, anul 50, nr.10, oct. 1999, p.47

Rotund, Nicolae, *Crucea de stepă recenziea lucrării cu același titlu*). În: *Tomis*, Constanța, anul 4, nr.7, iul. 1999, p.4

Selejan, Ana, *Personalitatea poeziei lui Radu Gyr*. În: *Tabor*, Revistă de cultură și spiritualitate românească, anul V, nr.2, mai 2011

Selejan, Ana, *Discursul lui Radu Gyr în totalitarismul postbelic*. În: *Tabor*,Revistă de cultură și spiritualitate românească, anul VI, nr.3, iun. 2012